

УДК 330.341 [336] : 338.43 [338.2]

Рекова Н. Ю.

ФІНАНСОВА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Промисловість, як одна з найбільших сфер суспільного виробництва України, відіграє значну роль у спеціалізації економіки і масштабах участі в територіальному поділі праці. Промисловість є однією з провідних галузей вітчизняної економіки, що створює фундамент науково-технічного розвитку, економічного зростання і соціального прогресу суспільства. Основною метою розвитку промисловості є створення сучасного інтегрованого у світове господарство промислового комплексу, здатного в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку та утвердження України як високотехнологічної держави. Але вплив глобалізації, загострення конкурентної боротьби на ринках промислової продукції, особливості світових і внутрішніх економічних процесів, становлення постіндустріальних суспільств викликають труднощі у розвитку світового промислового виробництва. Не менш впливовим на діяльність промислових підприємств є їх функціонування в сучасних умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, коли питання забезпечення фінансової сталості підприємства набуває особливої актуальності. Галузь промислових підприємств знаходиться під впливом зовнішніх та внутрішніх несприятливих факторів, тому питання визначення економічного (в тому числі санаційного) потенціалу промислових підприємств України, їх здатності протистояти кризовим явищам, виживати в мінливих умовах є актуальним в сучасних умовах. Таким чином, стабільний економічний розвиток України буде можливим лише за умов забезпечення належного рівня потенціалу вітчизняних промислових підприємств.

В зазначених умовах важливе значення має здатність підприємства пристосуватися до умов господарювання та долати негативні впливи. Перед промисловими підприємствами постають задачі із забезпечення організаційно-економічної стійкості і конкурентоспроможності підприємства в умовах зовнішнього середовища, визначення резервів та шляхів укріплення ринкових позицій. Для цього необхідний безперервний і системний розвиток промислового виробництва, що безпосередньо залежить від рівня організації процесу управління такими підприємствами, своєчасності та ефективності ухвалення управлінських рішень, які ґрунтовані, перш за все, на детальному аналізі діяльності підприємства [1; 2].

Метою статті є формування системи фінансової реструктуризації промислових підприємств як інструменту стратегічного розвитку.

Необхідною умовою успішного функціонування підприємства є постійна розробка методів адаптації діяльності промислових підприємств до умов зовнішнього середовища, яке є несприятливим в теперішній час для покращення фінансової стабільності підприємств. Керівництву підприємств за допомогою методів фінансового аналізу необхідно виявляти слабкі сторони в управлінні фінансовою діяльністю підприємств, та розробляти напрямки їх усунення. Але, через недосконалість системи вимірювання та неможливість вимірювання окремих факторів, які впливають на функціонування промислового підприємства, визначено необхідність формування методичних рекомендацій щодо оцінки потенціалу підприємства, його можливості протистояти негативному впливу та вижити в нестабільних умовах, що дозволять підприємству оцінити рівень його санаційного потенціалу.

Забезпечення санаційною спроможністю (ЗСС) повинне бути невід'ємною складовою будь-якого фінансового управління та має носити динамічний, безперервний і гнучкий характер. Під забезпеченням санаційної спроможності (ЗСС) пропонується розуміти цілеспрямований вплив на систему санаційного та антикризового потенціалів підприємства задля підтримки

його у стійкому стані. Як будь-яке управління, ЗСС включає циклічні етапи планування, реалізації, моніторингу, контролю та регулювання. При цьому, етап моніторингу можливо ідентифікувати як санаційний аудит, а етапи контролю та регулювання як санаційний контролінг. Застосування контролінгу забезпечує постійне дослідження впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємств та гнучке реагування на їх негативну дію шляхом регулювання цілей та завдань, тобто він створює базу для етапу планування.

Загальну модель забезпечення санаційної спроможності можливо представити на рис. 1.

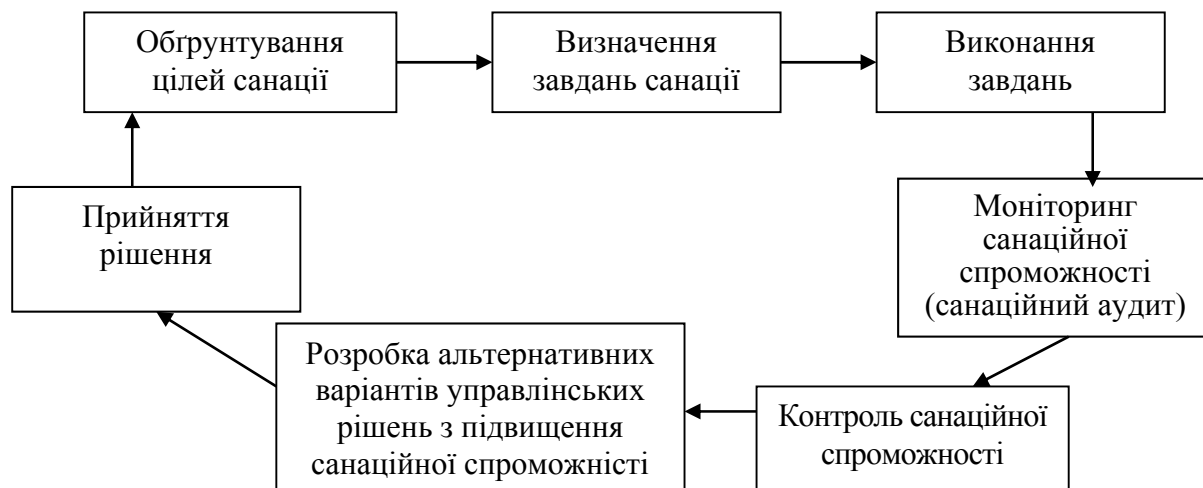

Рис. 1. Етапи забезпечення санаційної спроможності в процесі фінансової реструктуризації

Розглядаючи процес фінансової санації підприємством, як складний процес розробки та здійснення управляючих впливів, а саме дій, що направлені на досягнення цілі управління, слід зазначити складність і важливість розробки моделі забезпечення санаційної спроможності суб'єктів підприємництва промислової галузі.

Аналіз даних бухгалтерської звітності, як основи інформаційного забезпечення процесу діагностики, породжує основні дві проблеми:

- якість бухгалтерської звітності;
- різні методики безпосереднього формування бухгалтерської звітності.

А до основного недоліку використання експертних методів в процесі аналізу стану підприємства, слід віднести неузгодженість думок експертів, що породжує інформаційну невизначеність та неточність формувань груп фінансового стану.

Під час розробки аналітичного забезпечення недоцільно використовувати лише кількісні показники, які є основою існуючих моделей визначення ймовірності банкрутства та оцінки санаційної спроможності [2]. Будь-яке підприємство, що знаходиться в кризовому стані, має окремі якісні характеристики, що визначають його здатність або нездатність подолати негативні явища. Саме поєднання якісних та кількісних показників в повній мірі буде оцінювати санаційну спроможність підприємств.

Використання в досліджуваному процесі нейронної мережі дозволить аналізувати підприємства, враховуючи усі особливості його діяльності, а саме факторів, які визначають його роботу, в тому числі і ті, що не відображені в бухгалтерському балансі. Врахування даних факторів є досить важливим, оскільки дозволяє відстежити імовірнісні зміни зовнішнього середовища, в якому виконує власну діяльність підприємство: дотаційна політика держави щодо досліджуваної галузі, конкурентна політика, споживчий попит тощо. Сукупне використання вищезазначених показників та даних бухгалтерської звітності дозволить здійснювати комплексний аналіз стану підприємств та виконувати вдаль управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва промислової галузі.

Рівень санаційної спроможності суб'єктів підприємництва промислової галузі можна математично представити наступним чином:

$$R_{ss} = f(x_1, x_2, x_3, \dots, x_{20}), \quad (1)$$

де $x_1 - x_{20}$ якісні та кількісні показники;

R_{ss} – рівень санаційної спроможності суб'єктів підприємництва промислової галузі.

Щоб ввести якісні чинники в регресійну модель, їм мають бути привласнені ті або інші цифрові мітки, тобто якісні змінні перетворені в кількісні. Такого вигляду сконструйовані змінні в економетриці прийнято називати фіктивними змінними або даммі-змінними.

Усі фіктивні змінні ($x_1 - x_{11}$) будуть розглядатися як бінарна змінна, яка прийматиме усього два значення 0 або 1.

Наприклад, математично фіктивну змінну «Наявність іміджу продукції» слід представити наступним чином:

$$x_1 = \begin{cases} 1, & \text{якщо наявний імідж продукції} \\ 0, & \text{в протилежному випадку.} \end{cases} \quad (2)$$

З метою спрощення процедури визначення санаційної спроможності доцільно розробити єдиний інтегральний коефіцієнт з урахуванням специфіки галузі діяльності підприємств, який дасть можливість мінімізувати витрати часу та створить передумови для прийняття оптимальних управлінських рішень. Інтегральний коефіцієнт санаційної спроможності підприємства приймає значення від 0 до 1.

Враховуючи те, що управління санаційною спроможністю підприємства слід розглядати як відносно самостійний елемент загальної системи управління суб'єктом господарювання, що формується під впливом факторів зовнішнього середовища та специфіки галузі, в якій функціонує підприємство, ефективним є розробка багатофакторної регресійної моделі управління санаційною спроможністю підприємства.

Загальний вид багатофакторної регресійної моделі управління санаційною спроможністю підприємства можна представити так:

$$\begin{aligned} \hat{Y} = & b_0 + \delta_1 \cdot x_1 + \delta_2 \cdot x_2 + \delta_3 \cdot x_3 + \delta_4 \cdot x_4 + \delta_5 \cdot x_5 + \delta_6 \cdot x_6 + \delta_7 \cdot x_7 + \delta_8 \cdot x_8 + \\ & + \delta_9 \cdot x_9 + \delta_{10} \cdot x_{10} + \delta_{11} \cdot x_{11} + b_1 \cdot x_{12} + b_2 \cdot x_{13} + b_3 \cdot x_{14} + b_4 \cdot x_{15} + \\ & + b_6 \cdot x_{16} + b_7 \cdot x_{17} + b_8 \cdot x_{18} + b_9 \cdot x_{19} + b_{10} \cdot x_{20} \end{aligned} \quad (3)$$

Дослідження та обробку динамічних рядів доцільно виконувати за допомогою нейронних мереж нелінійної авторегресії з зовнішньою моделлю входів (NARX)[5].

Використання нейронних мереж для моделювання і аналізу системи інформаційного забезпечення підприємства має ряд переваг а саме:

- можливість відтворення порівняно складних нелінійних залежностей;
- відсутність вимог щодо оволодіння навичками традиційного програмування, оскільки нейромережі виконують процес самонавчання для того, щоб вирішувати різні завдання;
- висока швидкодія (особливо у разі апаратної реалізації з використанням переваг масової паралельної обробки);
- потенційно висока відмовостійкість (через структурну надмірність, яка властива природі нейромереж, помилка або від'єднання частини мережі для її усунення не призводять до відмови НС, а лише можуть знизити якість обробки) [3].

Отже, реалізація організаційно-аналітичного забезпечення повинна провадитись за етапами. На першому етапі проводиться збирання та систематизація інформації із внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, необхідної для здійснення подальших етапів оцінки санаційної спроможності підприємства. Така інформація повинна включати наступні блоки:

- зовнішня інформація – інформація про стан ринкового оточення підприємства, його конкурентів, постачальників та покупців, інформація про розвиток науково-технічного прогресу у галузі, дані про зміни у нормативно-законодавчому забезпеченні діяльності підприємства, інформація про потенційних санаторів та інвесторів.

- внутрішня інформація – стан виробничих потужностей підприємства, матеріальне забезпечення виробництва, дані про фінансову спроможність підприємства, інформація про інвестиційну привабливість.

Обробка сформованої таким чином інформації дає можливість здійснення наступного етапу – оцінки доцільності подальшого життєвого розвитку, позитивний результат якої є основою для визначення стратегічних напрямків якісного фінансового розвитку промислового підприємства з урахуванням маркетингового, виробничого, організаційного, інноваційного та управлінського потенціалів. Негативна оцінка даного етапу визначає недоцільність подальшого процесу оцінки санаційної спроможності та необхідність ліквідації підприємства.

ВИСНОВКИ

Аналіз результативності діяльності промислових підприємств, їх збитковості та прибутковості, визначення проблеми, з якими вони зіштовхуються в процесі діяльності дозволяє зробити висновок, що необхідною умовою успішного функціонування підприємства є постійна розробка методів адаптації діяльності промислових підприємств до умов зовнішнього середовища, яке є несприятливим в теперішній час для покращення фінансової стабільності підприємств. Керівництву підприємств за допомогою методів фінансового аналізу необхідно виявляти слабкі сторони в управлінні фінансовою діяльністю підприємств, та розробляти напрямки їх усунення. Але, через недосконалість системи вимірювання та неможливість вимірювання окремих факторів, які впливають на функціонування промислового підприємства, визначено необхідність формування методичних рекомендацій щодо оцінки санаційного потенціалу підприємства, його можливості протистояти негативному впливу та вижити в нестабільних умовах. Запропоновані багатофакторна регресійна та нейромережева моделі управління санаційною спроможністю підприємства дозволять визначати рівень впливу на результуючий показник відповідного потенціалу та усіх одночасно, а також враховувати вплив зовнішнього середовища та елементів, які не були враховані. Дані моделі виступатимуть основними елементами в процесі розробки операційних, тактичних та стратегічних рішень щодо діяльності підприємства в кризових умовах функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Полінкевич (Кравчук) О. М. *Управління розвитком підприємства в умовах фінансової кризи* / О. М. Полінкевич (Кравчук) // *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. – 2011. – № 1 (10). – С. 64–68.
2. Тимош І. М. *Організаційно-методичний механізм запобігання банкрутства підприємства* / І. М. Тимош // *Інноваційна економіка*. – 2010. – № 5 – С. 62–65.
3. Дорош А. И. *Функциональная структура подсистемы поддержки принятия решения для задач финансовой реструктуризации предприятия* / А. И. Дорош, В. А. Светличная, Н. К. Андриевская. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/15391/1/8_%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%88.pdf.
4. Миркес Е. М. *Нейроинформатика: учеб. пособие для студентов* / Е. М. Миркес. – Красноярск : ИПЦ КГТУ, 2002. – 347 с.